

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ

Öncü ÇOCUK

OCAK - ŞUBAT - MART 2022

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ

OCAK-ŞUBAT-MART 2022 / Sayı : 101

Yayın Türü: Yerel - Süreli

Sahibi

Türk Standardları Enstitüsü Adına
Mahmut Sami Şahin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Habibe Ajderoğlu

Yayın Yönetmeni

Fatih Aydınalp

Editör

Duygu Külah

Grafik Tasarım

Mustafa Nazif Duran

Telefon : 0505 282 6999

e-posta : mustafa_nazif@yahoo.com

Kapak

Zeynep Karabacak

Yayın Yönetim Yeri

Türk Standardları Enstitüsü

Kurumsal İletişim ve Pazarlama Müdürlüğü

Necatibey Caddesi No: 112 - Bakanlıklar / Ankara

Telefon : 0312 416 62 46

e-posta : duygu@tse.org.tr

Abonelik

Telefon : 0312 416 67 47

e-posta : adagli@tse.org.tr

Yayına Hazırlayan

Küçük Ev Yayınları

e-posta : info@kucukevyayin.com

Basım Yeri

Sistem Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.

Strazburg Caddesi No: 31/17 Sıhhiye - Ankara

Tel: 0312. 231 32 57

www.sistemofset.com.tr

Bu derginin hazırlanmasında katkılarını esirgemeyen
Çocuk Edebiyatçıları Birliği'ne teşekkür ederiz.

Editörden 3

Dünya Bizim Evimiz - Ali Osman Mola 4

Bir Masalımız Var:**Bedavacı Sincap - Hasan Demir 6**

Uzak Coğrafyalar

Afrika'da Su Kullanımı 7

Kendime Güveniyorum - Nesrin Özarlan 8

Okçuluk 9

Geleneklerimiz: Şivlilik Bayramı**Gülşen Ünüvar 10**

Bir Yazar Bir Kitap - Mustafa Ruhi Şirin

Guguklu Saatin Kumrusu

Ayşegül Sözen Dağ 12

Çanakkale Geçilmez - Gülten Çiçek 13

Çanakkale Bir Destandır - Kemalettin Erdil 14

Anaların Türküsü - Zarife Canan 15

Yeşil Dünyamız Röportaj

Esin Eraydın Erdoğan 16

Sıfır Atık / Sen Hangi Karakterisin?**Şeyma Yüksel 18**

Ağzımızın Tadı: Virüslerin Korkulu Rüyası,

Çocukların Koruyucu Gıdası: Tarhana Çorbası

Ayşegül Sözen Dağ 20

İbni Sina'nın Zekası - Gündüz Çakıroğlu 21

Anne Demek Sevgi Demek - Ahmet Efe 22

Bizim Evdeki Öğretmen - Hasan Demir 23

Bir Şehir Bir Efsane - M. Kasım Ak 24

Arif Nihat Asya - Göktürk Mehmet Uytun 25

Bilim - Kurgu: Uzaylı Cıvcıv

Gianni Rodari - Üzeyir Gündüz 26

Değerlerimiz / Öncü Arkadaş Canlısı 28

Okuma Kültürünün Önemi - Rıza Akdemir 28

Bilelim Öğrenelim 29

Aşılar Dünyanın En Değerli Silahları

Dr. Arzu Eren 30

Öncü'yle Geziyorum / Fas 31

Hayvanlar Dünyası - Denizati

Emin Barış Kandemir 32

Bilmece - Bulmaca - Hakkı Uslu 34

EDİTÖR'DEN

Duygu Kûlah

Sevgili çocuklar;

Kurumumuz tarafından siz yavrularımıza bir kültür hizmeti olarak her yıl üçer aylık periyotlarla çıkan **ÖNCÜ ÇOCUK Dergisi**, 2022 yılında da sizlere yeni bir vizyon, yeni bir bakış açısı, yeni bir yüzle merhaba diyor.

Dergimizde, kendi kültür evrenimize yabancılaşmayan, bilim ve aklın "öncü"lüğünde, sizlerin dünyasına adanmış çocuk yüzü yazılara ve görsellere yer vereceğiz.

Anaokuluna giden bir miniğimiz de, ilköğretim çağındaki bir yavrumuz da, dergimizde beklentisine uygun bir şeyler bulabilecektir. Dergi de "derlemek" değil midir zaten?

Her biri kendi alanında uzman sayfa konuklarımız, yazar ve çizerlerimiz, özgün öyküleri, masalları, düzeyinize uygun bilimsel yazıları, çizgi romanları, güncel değerlendirmeleri ve günümüze ışık tutan tarihsel metinleriyle sizlere değişik bakış açıları kazandıracaklardır.

Bu sayımızın kapak konusunu "**Yeşil Dönüşüm**" olarak belirledik. Umarız, geleceğimizin teminatı olan sizlerle yeşil ve huzurlu bir dünyaya evriliriz.

Sizleri seviyoruz.

DÜNYA BİZİM EVİMİZ

Ali Osman Mola

Dünya, gök cisimleri (gezegenler ve yıldızlar) arasında insanların yaşamasına en uygun tek gezegendir. Evrendeki yıldız ve gezegen sayısını, Dünya sahillerindeki kum tanelerinin sayısından 2,5 kat fazla olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda Dünya'mızın biz insanlar için ne kadar kıymetli olduğu daha iyi anlaşılır.

Dünya, hepimizin evidir. Sadece bizim mi? Bitki, hayvan, böcek, mikroorganizma gibi canlı varlıklar ile dağ, taş, maden, su, hava gibi cansız varlıkların da evidir. Sayıları o kadar çoktur ki saymakla bitmez. Bunlar, aynı zamanda dünyaya özgü doğal kaynaklardır. Biz insanlar, yaşayabilmek için bu kaynakların tamamına muhtacız.

Şöyle bir düşünelim: Denizler, göller, ırmaklar olmasa ne yapardık? Hava olmasa, su olmasa, toprak olmasa yaşayabilir miydik? Ağaçlar, bitkiler, hayvanlar olmasa dünya nasıl bir yer olurdu?

Bilinen en eski tarihimizden itibaren atalarımız, Dünya'nın insanlar için önemini ve güzelliklerinin farkındaydı. Onlar için yaşamlarını sağlayan bütün bu varlıklar kutsaldı.

Bu yüzden atalarımız, ihtiyaçlarını karşılamak dışında, doğaya asla zarar vermezlerdi. Örneğin yiyeceklerinden fazla hayvan avlamazlardı. İhtiyaçlarından fazla ağaç kesmezlerdi. Hayvanlarını otlattıkları meralarını hassasiyetle korurlardı. Nehirleri, gölleri ve denizleri kirletmezlerdi.

Peki, niçin böyle davranıyorlardı? Çünkü Dünya'daki bütün yaratılmışların yaşamı birbirine bağlıdır. Bazıları yok edilirse diğerlerinin yaşamı da tehlikeye girer.

Örneğin arıları yok edersek sadece balsız değil, meyvesiz de kalırız. Çünkü arılar çiçekten çiçeğe konarak onların döllenmesini sağlarlar. Bu sayede çiçekler meyveye dönüşür.

Örneğin solucanlar, en kaliteli tarım topraklarının üreticileridir. Toprak altında hareket ederek toprağı havalandırmak, açtıkları kanallarla yağmur sularının daha derine inmesini sağlamak gibi çok sayıda faydaları vardır.

Örneğin ormanlar, en temel yaşam ihtiyaçlarımız olan oksijeni sağlarlar. Hem yağmurun yağmasına katkıda bulunur hem de su taşkınlarını, toprak kaymalarını ve erozyonu

önlerler. Aynı zamanda ormanlar çok sayıda ve türde hayvanın da yaşam alanıdır.

İşte böylesine özel ve güzel bir gezegen olan Dünya'mız, zaman içinde, daha fazla zenginlik hırsıyla biz insanlar tarafından kirletilmeye, kaynakları fazlasıyla tüketilmeye başlandı.

Havayı o kadar kirlettik ki ozon tabakası delindi. Dünya'nın bazı bölgelerinde aşırı yağışlar ve seller, can ve mal kayıplarına sebep olurken bazı bölgeleri çölleşmeye başladı. Buzullar hızla eriyor ve dünyamız ısınıyor. Yaşam alanlarını ellerinden aldığımız ve kirlettiğimiz birçok hayvan türü yok oldu, birçoğu yok olma tehlikesi ile karşı karşıya. Denizler, göller ve ırmaklar, fabrika ve evsel atıklarla hızla kirlenirken değişen iklimler sebebiyle birçoğu da yok oluyor. Daha müsait alanlar varken tarım topraklarına ev, fabrika, otel yaptığımız için gıda ihtiyacı günden güne artıyor. Gıda ürünlerinin üretimi esnasında kullanılan gübre ve kimyasallar, topraklar başta olmak üzere bütün doğayı ve insanları tehdit ediyor.

Bu gidişe hep birlikte "Dur!" demeliyiz. Biz onların hayat döngülerini devam ettirmelerini sağlamalıyız ki bizim hayat döngümüz de devam edebilsin. Böylece hem bizler mutlu ve sağlıklı bir hayat sürebilelim hem de gelecekteki insanlar.

Türkiye'nin de dahil olduğu Avrupa devletleri, Dünya'mıza verdiğimiz zararları önce azaltmak, sonra ortadan kaldırmak için "Yeşil Mutabakat" adını verdikleri bir yol haritası üzerinde uzlaştılar.

Bu mutabakata göre (özet olarak):

Her türlü üretim aşamasında kullanılan zararlı kimyasallar azaltılacak.

Su tüketimi azaltılacak. Fabrikaların, gemilerin, binaların hava, su ve toprağı kirletmeleri önlenecek. Her türlü atığın geri dönüşümüne öncelik verilecek. Enerji, verimli kullanılacak. Üretim ve ulaşımda yenilenebilir enerjiye geçilecek. Endüstriyel atıklar en aza indirilecek. Organik tarım geliştirilecek. Sulak

alanlar korunacak. Doğanın korunmasına yönelik çözümlere öncelik verilecek. Bu kurallara uygun davranmayan işletmeler desteklenmeyecek, uyanlara ise her türlü destek verilecek. Bu kurallara uymayan işletmelerin ürettiği mallar satın alınmayacak.

Peki, büyükler bunları yaparken çocuklar neler yapabilir?

Aynısını: Suyu, gıdayı israf etmeyeceğiz. Doğayı kirletmeyeceğiz. Geri dönüşümü olmayan malzemeleri kullanmamaya özen göstereceğiz. Çöplerimizi çöp kutularına ve ayrıştırarak koyacağız. Lüzumsuz yere yanan lambaları kapatacağız. Organik gıdalar tüketmeye gayret edeceğiz vs.

Kim bilir, belki bu konuda büyüklerimize örnek bile olabiliriz.

BİR MASALIMIZ VAR

Bedavacı Sincap

Hasan Demir

Bir var mıymış bir yok muymuş, bilmiyorum. Mekanlardan bir mekanda Kuşistan diye bilinen bir ülke varmış. Kuşistan'ın kuşları cevizi çok severlermiş.

O ülkede, açlıktan ölen yavrular yokmuş. Her kuşun karnı tokmuş. Çünkü Kuşistan'da ceviz ağacı çokmuş.

Kuşlar ceviz ağacına konarlar, oradan birer ceviz kopartıp gökyüzünün maviliklerine doğru havalanırlarmış. Az giderler, uz giderler; iyice yükseldikten sonra gagalarındaki cevizi boşluğa bırakırlarmış. Cevizler düşünce kırılır; kuşlar da kabuğu kırılan cevizin içini yavrularıyla birlikte afiyetle yerlermiş. Sonra ırmağın soğuk suyundan içerlermiş.

Ne yazık ki, günün birinde, bu mutluluğa gölge düşmüş. Bu kadar ceviz bolluğuna rağmen yavrularını besleyemez olmuşlar.

Neden mi? Çünkü Kuşistan'a bedavacı bir sincap dadanmış. Emeğe ve çalışmaya saygısı olmayan bu sincap, kuşların kırılınsı diye yüksekten bıraktıkları cevizleri, onlardan önce

kapıyor ve ham yapıyormuş. Kuşlar ne kadar yalvarıp yakarsalar da para etmemiş. Sincap bu huyundan vazgeçmiyormuş.

Tabi, bu sonsuza kadar böyle gidemezmiş.

Kuşistan'ın kuşları karar vermişler, kanat kanada girmişler, kendilerince bir çare düşünmüşler. Sonunda bedavacı Sincap'tan kutulmanın bir yolunu bulmuşlar.

Bir gün, yükseldikleri mesafeden aşağıya cevizden büyükçe bir taş bırakmışlar. Bedavacı sincap, iri bir ceviz yakalayacağı umuduyla taşı havada kapmış. Taşın çarpmasıyla dişlerinden biri kırılmış. Oysa bir sincap için diş çok önemliymiş. Hiçbir şeyi kemiremez, fındıkları ve cevizleri kıramazmış.

Bizim bedavacı sincap, kuşların bu zekasından korkmuş. Daha kötü bir durumla karşılaşmamak için, Kuşistan'ı terk etmiş. Kuşlar, sincapın dişinin kırılmasına üzülmüşler, ama bu da ona ders olsun diye düşünmüşler. Kim olsa, haksızlığa karşı durur, değil mi çocuklar?

UZAK COĞRAFYALARDAN

AFRİKA'DA
SU KULLANIMI

Emin Barış Kandemir

Sepimiz biliriz ki, su hayatın kaynağıdır. Suyun bulunmadığı yerde hayat yoktur. O bakımdan, günümüzde, suyun bilinçli kullanılması küresel bir ödev haline gelmiştir.

Belki ülkemizde bunu yeteri kadar hissetmiyoruz. Ama suyun daha kıt olduğu ülkelerde aileler, suyun idareli kullanılmasını çocuklarına sıklıkla öğütlerler.

Örneğin Afrika'nın kimi bölgelerinde susuzluk bir ölüm kalım meselesidir. İnsanlar, birkaç bidon su bulabilmek için saatlerce yol yürümek zorunda kalırlar. Kadınlar ve çocuklar, kendi güçleri oranında plastik bidon ya da su kabağı adı verilen kaplarla ailelerine sürekli su taşırlar.

Güç bela taşıdıkları bu birkaç bidon su ile hem susuzluklarını giderirler, hem yıkanır, hem yemek pişirirler, hem giysilerini yıkarlar, hem de hayvanlarını sularlar.

Eğer yerleşim yerlerinin yakınlarında doğal bir su birikintileriyle karşılaşırlarsa bunu önemli bir nimet

olarak görürler. Suyu idareli kullanmak adına, çocuklar için toplu yıkanma programları düzenlerler.

Özellikle Bakoko ve Kamerun gibi Afrika ülkelerinde, bu yıkanmanın suya saygı gibi özel ritüelleri vardır.

Bu toplu arınmayı tamamlayarak köylerine döndüklerinde, vücutlarına palmye çekirdeğinden elde edilen bir çeşit yağ sürerler. Bu hem vücutlarına dirilik verir, hem de parlak bir görünüm kazandırır.

Bunu Biliyor musunuz?

Afrika'nın birçok yerinde, su savurganlığı yapmamak için dişlerini bir ot köküyle temizlerler.

Bunu Biliyor musunuz?

Afrikanlı bir anne küçük çocuğunun vücudunu sabun yerine kullanılan özel bir bitkiyle ovarak yıkar.

"Özgüven kazanılır mı, öğrenilir mi, yoksa doğuştan mıdır?" diye sorabilirsin. Hemen cevap vereyim: Özgüven doğuştan gelmez! Yavaş yavaş gelişen bir özelliktir. Tıpkı parçaları zamanla tamamlanan bir yap-boz gibi. İşte sana özgüven duygunu geliştirebileceğin bazı ipuçları:

Özgüvensizlik duygusu "yetersizlik" hissi yaşatır. Örneğin, Lionel Messi kendisini futbolda değil de teniste geliştirmeye çalışsaydı acaba neler olurdu? Yeteneksiz olduğunu düşünebilirdi öyle değil mi? O zaman özgüven, kişinin yeteneklerini dış dünyaya yansıtmalarının sonucudur, diyebiliriz. O hâlde önce kendi yeteneklerini keşfetmelisin.

Nelere ilgi duyuyorsun sor kendine. Yaparken zevk aldığın etkinlikler nelerdir? İstersen eline kâğıt kalem alarak bunları yazabilirsin. Günlük tutmak iyi fikir olabilir.

"Her konuda, her durumda, her zaman iyi olmalıyım." diyorsan bu, hiçbir insan için mümkün değildir. Kendine şunu hatırlatmanda fayda var: "Birçok şeyi yapabilirim ama her şeyi yapamayabilirim. Çünkü ben bir insanım."

Hedeflerimiz, rotamızı belirleyebilmek için çok önemlidir. Ne yapmak istiyorsan bunu somutlaştırmalı, hedefin hâline getirmelisin. Hedefine gideceğin yolları bir kâğıda yazabilirsin. Örneğin, yeni bir dil öğrenmek hedefinse öğreneceğin dilin sözlüğünü edinerek işe başlayabilir, konu anlatım kitapları ve uzman desteği alabilirsin. Bunların hepsini adım adım yazarsan hem katettiğin mesafeyi görür hem de güvenle yola devam edersin

Düşüncelerimiz duygularımızı etkiler. "Ya olmazsa!" yerine "Doğrusu ne olabilir ya da mümkün olan en iyi sonuç nedir, ne yaparsam hedefime ulaşabilirim?" gibi sorulara yanıt vermelisin. Sorularını sorarken kendine iyimser davranman ve kendini haksızca yargılamaman çok önemli!

Nesrin Özarslan

Sınıfta el kaldıracaksın veya bir sunum yapacaksın. Her şey için hazırsın. Tam o anda derinlerden gelen bir iç ses duyuyorsun. "Herkes seni eleştirecek, gülünç duruma düşeceksin, yetersizsin!" diyor. Peki ama kime ait o iç ses? Bu sesi duyduğunda ne hissediyorsun? Ellerin terliyor, kalp atışların hızlanıyor, dilin damağın birbirine geçiyor ve bayılacak gibi hissediyor musun kendini?

Bir bakalım, acaba sana neler oluyor?

"Özgüven" kelimesini daha önce pek çok kez duymuşsundur. Nedir ve ne işe yarar? Az evvel söylediklerimle bir ilgisi olabilir mi? Haydi, cevaplara geçelim.

Özgüven, insanın kendini olduğu gibi kabul edebilmesi ve çevresine bunu yansıtabilmesidir. Boyunla, kilonla, saçının ve gözünün rengiyle, sesinin inceliği kalınlığıyla, teninin rengi, burnunun şekliyle, aile yapın ve bütün sahip olduklarıyla barışık olman, onları kabul etmen demektir. Bununla birlikte geliştirebileceğin bütün özelliklerini geliştirirken, kendini bilgi ve yetenek anlamında donatman, bunun farkında olman demektir.

O hâlde ne yapmalıyız ki özgüvenimiz gelişsin?

Sevgili çocuklar,

Ok, dünya savaş tarihinin en eski silahlarından biridir. İlkel bir silah olmasına rağmen, ateşli silahların icadına kadar, bütün eski kavimlerin yüzyıllarca kullandıkları bir silah olmuştur. Uluslar, kendi topraklarını korumak ve düşmanlarına karşı koymak için özel okçu birlikleri yetiştirmişlerdir.

OKÇULUK

Başlangıcı M.Ö. 5000 yıllarına dayanan ok ve yay kullanımı, aynı tarihlerde, Türkler arasında önce Altay ve Tanrı Dağları çevresinde, daha sonra da bütün İç Asya'da yayılmıştır. Hatta "Atlı Bozkır Kültürü"nde "Part Vuruşu" olarak adlandırılan ve okçuluk literatürüne geçen, at üstünde geriye doğru yapılan ok atışlarının en başarılı örneklerini Türk savaşçıları gerçekleştirmişlerdir. Nitekim, Part Vuruşu yapan okçu kahramanların tolgalarına (baş giysilerine) nişan olarak şahin tüyü takmaları bir gelenektir. Bu nişanı onların dışında kimse takamazdı.

Okçuluk, Türklerin İslam'a girmelerinden sonra da aynı değerini sürdürdü. Sultan Alpaslan'ın Anadolu'yu bir Türk yurdu haline getirmesinde de en büyük pay, yine yetenekli okçularındı. Nitekim Bizans İmparatoru Romen Diyojen'in atı Alpaslan'ın keskin nişancı okçuları tarafından vurulmuş, kendisi de elinden yaralanarak teslim olmuştu.

Okçuluk, 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Osmanlı topraklarında savaşların dışında planlı ve düzenli bir spor faaliyeti olarak yapılmaya başlanmıştır. Tarihî kaynaklara göre, bu amaçla (okçuluk eğitimi için) otuzdört ayrı meydan düzenlenmiştir. Şimdiki İstanbul'da bir semtin adı olan Okmeydanı da onlardan biridir. O günün diliyle "kemankeş" adı verilen okçular,

buralarda birbirleriyle yarışır ve kendilerine özel ödüller verilirdi.

Ok meydanları, Fatih Sultan Mehmet'le birlikte kurumsallaşmıştır. Padişah, söz konusu meydanları sahiplerinden satın alarak bir fermanla okçulara tahsis etmiştir. Ayrıca bu fermanla ok meydanlarının güvenliği de sağlanmıştır. Mesela, bu meydanlara canlı hayvan sokulmaması ev yapılmaması, ölü gömülmemesi gibi belli başlı yasaklar getirilmiştir.

Okçuluk dışarıdan bakıldığında "bir ok, bir yay ve bir kiriş"ten ibaret gibi görünse de, kullanılması özel bir yetenek gerektirdiği için, hiçbir zaman önemini yitirmemiştir. Son yıllarda, gerek ülkemizde gerekse diğer dünya ülkelerinde gündeme oturan okçuluk, günümüz gençlerinin de ilgisini çekmektedir. Nitekim, Tokyo Olimpiyatlarında okçuluk dalında aldığı altın madalya ile ülkemizin yüzünü güldüren Mete Gazoz, kendisinden sonrakilere de rol model olmuştur.

Adım Ekim. Arpaların ekildiği zamanda dünyaya merhaba dediğim için bu adı koymuşlar bana.

Yarın özel bir gün, dahası bir bayram. Size ondan söz etmek istiyorum. Konuyla ilgili son hazırlıklarımı yapmak üzere ninemin evine geldim. Ne mi yapacağız? Eski bir bez çantayı onarıp, süsleyip kullanılabilir hale getireceğiz. Ninem iğnesini ipliğini çoktan hazırlamış bile.

"Hadi evlat!" diyor bana.

Çantanın söküklerini bir güzel dikeyor ninem. Yama gereken yerleri yamıyor. O sırada mahalledeki diğer çocuklar geliyor kapıya;

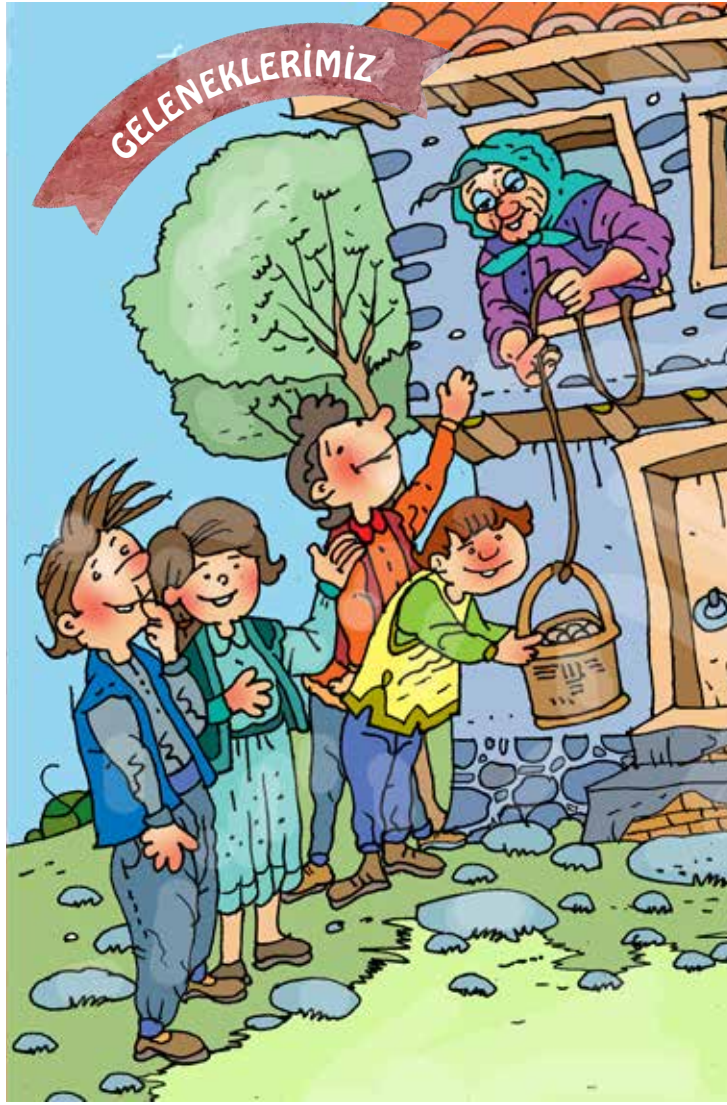
"Akşama fener alayı var Ekim. Geliyorsun değil mi?" diye soruyorlar.

"Elbette," diyorum. "ama fenerim yok ki benim."

İçlerinden biri hemen bir fener uzatıyor; horoz figürlü. Akşam olmasını sabırsızlıkla beklemeye başlıyorum. Bez çantayı onarmayı bitiriyor ninem;

"Al bakalım evlat, sağlıcakla kullan."

Çantayla ne yapacağımı merak ediyorsunuz değil mi? Biraz sabırlı olun lütfen, bunu yarın göreceksiniz. Şimdi fener alayı zamanı.

Şivlilik Bayramı

Gülşen Ünüvar

Hava kararınca çoluk çocuk, ihtiyar genç, küçük büyük herkes sokağa dökülüyor. Ellerinde fenerler. Boş, geniş bir alana ateş yakılıyor. İsteyenler bu ateşin üzerinden atlıyor.

Oyunlar oynuyoruz mahallenin çocuklarıyla; ebelemece, mendil kapmaca, el el üstünde...

Hayatımın en eğlenceli akşamını geçiriyorum ninem ve arkadaşlarım sayesinde. Yarınki bayrama hoş bir hazırlık oluyor bu fener alayı. Bayram ya! Ama biraz farklı bir bayram bu. Yani herkes bilmiyor. Her yerde kutlanmıyor. Keşke kutlansa.

Bez çantamı ve en güzel kıyafetlerimi başucuma koyup derin ve huzurlu bir uykuya dalıyorum ninemin arpa kokulu evinde. Sabah ola hayrola.

"Tak tak tak!"

Günün ilk ışıkları ile çalıyor kapı. Ne çabuk sabah oldu ya hu! Mahallenin çocukları çoktan sokağa çıkmışlar.

"Hadi Ekim! Geç kalıyoruz" diyorlar.

Bu acele niye? Meğer ikramlıklar biter diye endişeleniyorlarmış. Ninem de kendi ikramlıklarını alıp oturuyor bahçe kapısının önüne. Tepside neler yok ki; lolipoplar, balonlar, krakerler, çikolatalar...

Çocuklar hep bir ağızdan mâniye başlıyorlar;

"Şivli şivli şişirmiş
Erken kalkan pişirmiş
İki çörek bir börek
Bize şivlilik gerek"

"Şivliliiiiikkkk!" diye bağırışları sokağın
taa öteki ucundan bile duyuluyordur eminim.
Ninemın kandilini
kutlayıp ikramlıklardan
alıyorlar. Torbalarına
ilk düşen şivlilik
bizimki oluyor.

Kapı kapı
dolaşıyoruz mahalleyi.
Yüzümüzdeki neşeyi görmelisiniz. Her evden
farklı ikramlar sunuluyor. Hele biri var ki bunu
mutlaka anlatmalıyım size. Bir bahçeye kocaman
bir kazan koymuşlar. Ortasında daireler çizen bir
düzenek. Meğer pamuk şeker makinesiymiş bu.

Koşup makinenin başına üşüşüyoruz
çocuklarla. Pembe pembe pamuk şekerler ikram
ediyorlar bize.

"Kandiliniz kutlu olsun!" diyoruz topluca.

Onlar da bizlerin kandilini kutluyor.

"Mübarek üç aylar başladı ha?" diyor ihtiyar
bir teyze, "Çocuk olmak vardı şimdi. Baksana şu
neşelerine."

Pamuk şekerlerimizi afiyetle yiyoruz.

Teşekkür edip ayrılıyor bu güzel evin
bahçesinden. Bez çantam nerdeyse doldu dolacak.
Bunca keki, çikolatayı, şekerini ve diğer ikramlıkları
tek başıma tüketmem imkânsız. Üstelik de
sağıksız. "Ne yapmalı?" diye düşünmeye fazla
gerek yok. Pazartesi günü okul arkadaşlarıma
güzel bir sürpriz yapmaya karar veriyorum. Hem
bu gelenekten de uzun uzun bahsetmiş olurum
onlara.

Tam evlerimize dönmeyi kararlaştırıyoruz ki
bir ses;

"Heyy Çocuklar! Buraya uğramayacak
mısınız?"

Bahçe duvarları yüksekçe bir ev. Demir
kapının her tarafı yosun tutmuş. Sesin sahibi
ihtiyar kadın, elindeki sepetle öylece bekliyor.

Koşup yanına gidiyorum kadının;

"Kandiliniz kutlu olsun teyzeciğim."

"Sağ ol evladım. Senin de kutlu olsun" deyip
sepeti uzatıyor bana.

Diğer evlerde ikram edilenlere hiç
benzemiyor sepetin içindekiler.

"Heyy! İğdeye bayılırım." deyip, elimi sepete
daldırarak bir avuç alıyorum.

"İğde mi?" diyor
çocuklar.

Çekingen adımlarla
yaklaşıyor onlar da.
Tedirginliklerinin
sebebini anlayamıyorum.
Neden böyle

davranıyorlar?

Derken bir gürültü, bir bağırış, bir kargaşa ve
yerdeyim!

Ben bir tarafa, bez çantam bir tarafa
savruluyoruz. Çantamdan dökülen ikramlıklar
sokağa saçılıyor. Çocuklar çil yavrusu gibi
kaçıyorlar. Tam korkuma yenik düşüp
ağlayacakken hemen yanı başımda bir pati fark
ediyorum. Sonra bacaklar, sonra baş ve kuyruk.
Tatlı mı tatlı, siyah mı siyah, iri mi iri bir köpek
bu.

Hızlıca ayağa kalkıp yumuşacık tüylerini
okşuyorum. Sevimli sesler çıkarıp o da bana
sokuluyor.

"Adı Zeytin. Tek derdi oyun. Seni düşürmek
istemedi aslında." diyor ihtiyar kadın.

Gülümseyerek cevap veriyorum;

"Biz de oynarız o zaman."

Dağılan çocuklar koşarak geri geliyorlar. Hep
beraber Zeytin'le oynayıp eğleniyoruz.

Arkadaşlarım beni öyle tek başıma bırakıp
kaçtıkları için biraz mahcuplar. Ama benim için
önemli değil.

"İnsanları hoş görmek lazım evlat" demez
miydi ninem her seferinde.

Günümüz böyle güzel bir anıyla son
buluyor. Seneye yeni bir şivlilik bayramında,
yepyeni anılarda buluşmak üzere sözleşiyoruz
arkadaşlarımla. O gece yattığım yeri
beğeniyorum. Çok yorulup deliksiz bir uyku çeken
insanlar için söylenen bir söz. Tahmin edeceğiniz
üzere bunu da ninemden öğrendim. Teşekkürler
nineciğim...

ŞİVLİLİK

Hazreti Muhammed'in ana karnına düştüğü
kabul edilen günde çocuklara dağıtılan çerez.

mavi düşleri olan çocuklara sobelenen yazar Mustafa Ruhi Şirin, 1955 yılında Trabzon'da doğmuş. Yeşilin ve mavinin derinliğini ruhunda hisseden yazar çocukken kuşlarla ve bulutlarla konuşmayı çok severmiş. Küçükken kaptan olmanın hayali ile büyümeye yelken açan Mustafa Ruhi Şirin, bugün bir gemi kaptanı olmasa da çocuk edebiyatı alanında öncü bir kaptan olmuştur. Çocuk şiirleri ve masalları alanında birçok eser veren yazar halen İstanbul'da yaşamaktadır.

Çocukların dünyasına oldukça değer veren, çocuksu bakış açısını daima diri tutan Mustafa Ruhi Şirin bu bağlamda birçok somut adımlar da atmıştır. Adeta bir çocuk hakları savunucudur. Dünyanın neresinde olursa olsun bir mazlum çocuğun sesini duysa asla kayıtsız kalmaz.

Yazdığı her eserde, etkinliklerinde, kurmuş olduğu Çocuk Vakfı da dahil olmak üzere her eyleminde çocuğu merkeze alan bir bakış açısı vardır Mustafa Ruhi Şirin'in.

Ayşegül Sözen Dağ

Mustafa Ruhi Şirin, Guguklu Saatin Kumrusu

Kitaplarında çocuğa olan yaklaşımı âdeta bir çiçek bahçesine götürür bizleri. Kurumaya yüz tutmuş çiçeklere su veririz onunla.

"Çocuğa eğilirse dünya
Çiçekli ağaç dalında
Kuş yuvası gibi
Şenlenir evren»

diyen Mustafa Ruhi Şirin şiirlerinde bir nevi çocuk hakları bildirisi sunmaktadır bizlere. "Dünyanın çocuğa eğildiği gün, artık evlerimiz göklerde" dizelerini okuyup da gökkuşağına bir uçurtma göndermemek olur mu? Çocukları toplayıp şöyle bir bahar günü kırlara çıksak mesela... Bulutları pamuk şeker yapsak ve uçurtmaların her birinin kuyruğuna umut bağlasak,

sevgi bağlasak da bırakırsak gökyüzüne... Sonra ikinci kuşları da eşlik etse şenliğimize. Rengârenk balonların üzerine sevgi sözcükleri yazsak tüm dünya çocuklarına yollasak onları, Mustafa Ruhi amcanızın size selamı var desek mesela.

Her çocuk bir dünyadır.

Ve biz onlara yöneldikçe çorak topraklarda çiçekler açacak...

Bir Kitap

Guguklu Saatin Kumrusu, Mustafa Ruhi Şirin, Uçan At Yayınları

"Masal, hiç solmayan Kafdağı çiçeği

Anka'ysa masalların en çocuk yüzülü kuşudur"

Guguklu Saatin Kumrusu, birbirinden güzel sekiz ayrı masaldan oluşuyor.

Mustafa Delioğlu'nun çizimleri ile masallar görsel olarak da okurun estetik bakış açısını büyülüyor.

Yazar, çocuk seslerinin kuş civıltılarına karıştığı masallarında okurunu bir an için Kaf dağına çıkarıp geri getiriyor. Kitapta yer alan birkaç masala biraz yakından bakalım: Guguklu Saatin Kumrusu adlı masaldaki dostluk ve vefa örneği her çocuğun kalbinde çiçek açtıracak türden. Ah o saatin içindeki bekleyiş,

neredeyse kuş olup uçmak istiyor insan.

Aslan kuş masalında ormandaki tüm hayvanların kanatlanıp uçtuğunu görüyoruz. Hiç eşek uçar mı demeyin, aslan bile kanatlanıp uçuyor bu masalda. Tilkiler hariç tabi, onlar yine kurnazlık peşinde. Ama masalın sonunda görüyoruz ki kazanan yine iyilik ve güzellik oluyor.

Martıcık ile Tilki masalında ise minik bir martı yavrusunun annesi ile olan diyalogları dikkat çekiyor. Annesi ile felsefî konuşmalar yapan minik martı oldukça meraklı bir gözlemci. Mesela şu diyalog çok etkileyici:

- Tilki gelecek mi anne?
- Hayır, ben buradayken tilki gelemmez.
- Güneş nedir anne?
- Dünyayı aydınlatan ve ısıtan bir çiçektir.
- Annesi var mı?
- Annesi yok.
- O zaman tilki onu kapabilir.
- ...."

Yazarın masallarında kullandığı dil, akıcı ve sade. Zaman zaman şiirsel imge ve metaforlar ile bezenmiş olan masallar okuru içine çekiyor. Kitapta geleneksel masal öğelerine zaman zaman rastlasak da bütünü itibarıyla çağdaş ve özgün masallar görüyoruz. Masalları okurken kuşlar kanat çırparak geçiyor göğümüzden. Kuş civıltıları çocuk şenliğine karışıyor. Kır çiçekleri dünyanın her yerini kaplıyor. Masalları okudukça masmavi oluyor gökyüzü. Uçurtmalar umutla uçuyor.

ÇANAKKALE GEÇİLMEZ

Gülten Çiçek

Şehitler diyarıdır
Ona paha biçilmez
Ata yadigârıdır
Çanakkale geçilmez.

Yıl bin dokuz yüz on beş
Vatanı sardı ateş
Mehmetçik doğan güneş
Çanakkale geçilmez.

Elli yedinci alay
Dedi emret:Çok kolay
Kanına yansıdı ay
Çanakkale geçilmez.

Öyle temiz,öyle ak
Kanla yoğruldu toprak
Elden düşmedi bayrak
Çanakkale geçilmez.

Vatanıma cansa al
Milletime kansa al
Emret Mustafa Kemal
Çanakkale geçilmez.

ÇANAKKALE BİR DESTANDIR

Kemalettin Erdil

 8 Mart 1915...Bu tarihte, Anadolu'nun kaderini değiştiren bir destan yazıldı. Birinci Dünya Savaşı Avrupa'yı kasıp kavururken, Osmanlı devleti de bu sarmalın içine savrulmuş ve Balkan Harbi'ni kaybetmişti. Osmanlıların Almanlarla birleşmesini bahane eden İtilaf Devletleri (Yani İngiltere, Fransa ve Rusya), Osmanlı'yı en kısa yoldan yıkmak için Çanakkale cephesine ağırlık vermeyi ve boğazlardan geçerek İstanbul'a varmayı planladılar.

Anzak

1. Dünya Savaşı'nda Britanya İmparatorluğu'yla birlikte savaşan kolordunun adı.

Birleşik bir donanma ile Çanakkale önlerine geldiler. Donanmaları güçlüydü. Ne olursa olsun Çanakkale Boğazı'nı geçeceklerine inanıyorlardı. Hatta filo komutanı, havalar uygun giderse iki hafta içinde İstanbul'da olabileceklerini yazmıştı İngiltere yönetimine...

İşte bu umutla geldiler Çanakkale önlerine ve başladılar ateş yağdırmaya. Bir yandan da karaya asker çıkartmaya çalışıyorlardı.

Türk askerleri sadece Fransız ve İngiliz güçlerine karşı savaşmıyordu. Onlara destek için gelen Hindular ve Anzaklar da vardı. Buna rağmen, Türk ordusunun neferleri, asla geri çekilmiyor; gerekirse ölüyor, sağlam bir inançla direnişini sürdürüyordu.

Güçlü donanmasına rağmen, sağlam karakterli Türk çocukları karşısında boğazı geçmeyen düşman, giderek öfkelenmeye başladı. 18 Mart 1915 tarihinde, yeni bir saldırıya geçti.

Türk topçuları ve düşman gemileri arasında çetin bir savaş başladı. Saatler ilerledikçe, topçumuzun mahareti ve isabetli atışları meyvesini vermeye başladı.

Düşman zırhlıları bir bir suya gömülürken, bir kısmı

da ağır hasar alarak saf dışı kaldı. Diğerleri ise çareyi geri kaçmakta buldular. Düşman,

ardında binlerce ölü bıraktı. Çanakkale'nin geçilmezliğini anladılar ve çekip gittiler.

Sevgili çocuklar;

Çanakkale'yi destanlaştıran Anadolu yiğitlerinin iman gücünü, isterseniz, çatışmaların yakın tanığı olan Atatürk'ün ağzından dinleyelim:

"Size Bomba Sırtı vakasını anlatmadan geçemeyeceğim. Karşılıklı siperlerimiz arasındaki mesafe sekiz metre... Yani, ölüm muhakkak. Birinci siperdekiler, hiçbir kurtulmamacasına düşüyor. İkinciler onların yerine geçiyor. Ne kadar gıptaya şayan bir teslimiyetle biliyor musunuz? Öleni görüyor; üç dakikaya kadar öleceğini biliyor, buna rağmen en ufak bir fütür göstermiyor, sarsılmak yok. Okuma bilenler ellerinde Kur'an, cennete girmeye hazırlanıyor. Bilmeyenler, şehadet çekerek yürüyorlar. Bu Türk askerindeki ruh kuvvetini gösteren, şaşılacak ve övülecek bir misaldir. Emin olun ki, Çanakkale Muharebesi'ni kazanan bu yüksek ruhtur."

Güzel yurdumuzu canları pahasına savunarak bizlere miras bırakan bütün şehitlerimizi ve şanlı gazilerimizi saygıyla ve minnetle anıyoruz.

Anaların Türküsü

Zarife Canan

Çek kağnyı boz öküz
Daha bir gayretle çek.
Taşıdığın mermiler
Cepheye yetiyecek.
Yorgunluğunu unut
Aldırma yağmura, kara
Yüreğimizde umut
Çıkacağız bahara.
Mehmetcik siperlerde
Aç, susuz bizi bekler
Orada diller susmuş
Konuşuyor tüfekler.
Çek kağnyı boz öküz
Daha bir gayretle çek
Taşıdığın mermiler
Mehmet'e yetiyecek.

Esin: Merhaba küçük hanım, bize biraz kendinizi tanıtır mısın?

Elif Su: Merhaba, adım Elif Su Erdoğan, 2. sınıf öğrencisiyim.

Esin: Memnun oldum Elif Su. Seninle küçük bir söyleşi yapmak istiyorum. Yeşil dünya denince neler geliyor aklına?

Elif Su: Her yerin yemyeşil olduğu, etrafta çöplerin olmadığı, tertemiz bir dünya geliyor aklıma.

Esin: Peki, yeşil ve daha temiz bir dünya için neler yapabiliriz sence? Bu konuda bir ön bilgin var mı?

Elif Su: Evet, Geçen hafta Stem dersimizde bu konu hakkında değişik projeler üretmiştik. Yeşil bir dünya için çevrenin ve doğal kaynaklarımızın korunması; kirliliğin önlenmesi, değerlendirilebilir katı atıkların geri dönüştürülmesi ile ilgili halkın bilinçlendirilmesi gibi şeyler konuşmuştuk derste.

Esin: Anladım. Peki, siz neler yapıyorsunuz bu konuda? Evinizde uygulayabiliyor musunuz bunu?

Esin Eraydın Erdoğan

Elif Su: Bizim evde organik artıkları ayrı, camları ayrı, plastik ve kartonları ayrı poşetlerde biriktiriyoruz. Daha sonra da bunları bahçemizde bulunan geri dönüşüm konteynırlarına atıyoruz.

Esin: Çok güzel... Daha az çöp üretmek ve atıkları ayrıştırmak da önemli değil mi?

Elif Su: Hiçbir zaman çöp konteynerleri dışında bir alana çöpümüzü atmamalıyız. Ayrıca organik ve diğer katı atıkları da ayırmalıyız.

Esin: Peki cam, plastik ve kağıt gibi katı atıkların doğada kaç yıl içinde dönüştüğünü biliyor musun?

Elif Su: Birçok dersimizde bunlar anlatıldı. Yıllarını doğru hatırlayamayabilirim. Ama dönüşüm sürecinde en uzun sürenin camda ve en kısa sürenin kağıtta olduğunu biliyorum.

Esin: Evet en zor ayrışan cam, şişe yaklaşık 4 bin yıl. Plastik ve pet şişeler 400 yılı bulmakta. Diğer plastikler ve alimünyumlar 100 yıl. Karton ve kağıtlar 3-4 ay gibi sürede ayrışır. Sence, evlerimizde bu tarz atıkları nasıl değerlendirebiliriz, bir fikrin var mı Elif Su?

Elif Su: Evet, bu atıkları boyayarak evimize süs eşyaları yapabiliriz. Mesela ben, karton atıklarından bir kâğıt atık kutusu yaptım, iki yıldır onu kullanıyorum. Kavanozlardan kumbara yapabiliriz.

Plastik şişelerden küçük oyuncaklarımızı koyabileceğimiz kutular yapabiliriz. Kağıt atıklardan tuval yapabiliriz. Renkli kağıt atıklardan yarım küre şeklinde bir çanak yapmıştım. İçine kalem, silgi vs. koyarak masamda kullanıyorum hâlâ.

Esin: Harikasın Elif

Su... Verdiğin fikirler için teşekkür ederim... (Eminim, sizin evden hiç çöp çıkmıyordur.)peki bir sorum daha var: Organik atıklarımızı nasıl geri dönüştürebiliriz? Onları da çöp olarak görmemeliyiz değil mi?

Elif Su: Evet, mesela her organik atık da çöpe atılmamalı. Onların da dönüştürülebilir yanları var.

Esin: Haklısın. Yediğimiz meyvelerin çekirdeklerini biriktirebiliriz değil mi?

Elif Su: Evet, mesela bir kavanozda meyve çekirdeklerimizi biriktiriyoruz. Özellikle her yıl biriktirdiğimiz meyve çekirdeklerinin bir kısmını baharda saksılara veya

Stem

Bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik olmak üzere dört disiplini bütünleştiren bir öğrenme, uygulama ve geliştirme yaklaşımıdır.

bahçemize ekebiliriz.

Kalan kısmı da doğada ağaç altlarına atarak besin elementlerini yeniden toprağa ekleyebiliriz.

Meyvelerin kabuklarını eğer bahçemiz varsa bir köşesinde kompostlama yaparak bitki ve ağaçlar için gübre oluşturabiliriz.

Eğer bahçemiz yoksa, saksı çiçeklerimizin kök bölgesine meyve kabukları, yumurta kabukları konularak bu atıkları da değerli besin elementlerine dönüştürebiliriz.

Esin: Çok güzel anlatıyorsun Elif Su... Anlaşılan evinizde de uyguladığınız için bu konulara hakim görünüyorsun.

Elif Su: Evet üç yaşımdan beri evde çekirdekten meyve, bakliyat yetiştiriyorum. Üç tane çekirdekten yetiştirdiğim limon ağacım var mesela. Doğayı ve yeşili çok seviyorum. Daha yeşil bir dünya için bu güzellikleri azaltmadan, kirletmeden korumalıyız.

Esin: Gördüğüm kadarıyla, senin gibi doğayı seven, koruyan, bilinçli tüketen çocukların varlığı, biz büyükleri de mutlu ediyor. Seninle tanıştığıma çok sevindim Elif Su. Teşekkür ederim.

Elif Su: Ben teşekkür ederim.

SEN HANGİ KARAKTERSİN?

Şeyma Yüksel

Merhaba arkadaşlar,

Bu yazımızda medyada sıklıkla duyduğunuz; okullarınızda, evlerinizde, alışveriş merkezlerinde kulak ve göz aşinası olduğunuz Sıfır Atık Projesi'ne dikkatinizi çekmek istiyorum.

Çevre Eğitimi derslerinizde çevre bilinci, çevre temizliği, ekolojik denge, atıkların geri dönüşümü gibi konuları yeterince okuyorsunuz. Ben de bütün bunları çok iyi bildiğinizi düşündüğümünden, aynı şeyleri tekrar etmek istemiyorum. Benim size bu yazıda hatırlatmak istediğim daha önemli bir şey var. O da insanoğlunun bu sistem içindeki rolü. Çünkü her şey bizimle başlayıp bizimle bitiyor.

Düşünsenize; çevre kirliliği tanımına baktığımızda, insan Atık Üreticisi olarak tanımlanıyor. Bu terim bize sevimsiz gibi görünse de gerçek budur. Çünkü insan dışında hiçbir

varlık doğal dengeyi bozacak bir atık üretmez. Hayvanlar, bitkiler, hatta gözle görülemeyecek kadar küçük canlılar bile rol aldıkları yaşam döngüsü içerisinde zararsız ve hatta faydalı bir şekilde görevlerini yerine getirirler. Türü ne olursa olsun, atıklar biz insanların faaliyetleri sonucu ortaya çıkar. Sabah kalkıp, akşam yatana kadar temel ihtiyaçlarımızı karşılamak kadar basit işlerden tutun da bulunduğumuz her ortamda (evde, işte, okulda, hastanede, bilimsel çalışmaların yapıldığı laboratuvarlarda vb.) atık üretmeye devam ediyoruz.

Özetle, bu evrendeki kötü karakter rolü bize düşmüş gibi görünüyor. Mesela, bir kahramanlık filmi düşünün ki, hem kötü adam karakteri hem de süper kahraman karakteri aynı kişi olsun. Pek alışlagelmiş bir senaryo olmasa da insanın bu evrendeki rolü tam da bu. İnsan karakteri, evrenin yok olmasına sebep olacak kadar büyük kötülükler yapabildiği gibi, bu gidişi tersine çevirecek kadar da güçlü bir süper yeteneğe sahip. Başka bir bakış açısıyla, bu senaryo herkese süper kahraman olabilme şansı sunuyor.

Kirliliğin ciddi boyutlara ulaştığı günümüzde artık yapman gerekeni biliyorsun. Ya tersine çevirme yeteneğini kullanan bir süper kahraman olup evreni kurtarmak ya da kirletmeye devam edip kötü karakter olmak.

Ama ben dünyanın geleceği konusunda çok umutluyum. Çünkü biliyorum ki çoğumuz süper kahraman olmak istiyoruz ve iyiler daima kazanır.

DAHA TEMİZ BİR DÜNYA İÇİN

- Pirinç, mercimek gibi yiyecekleri açık olarak satın alıp kendi kumaş erzak torbalarınıza koydurabilir ve bu torbalarda saklayabilirsiniz.

Böylelikle naylon torba israfının da önüne geçmiş olursunuz.

- Eski reçel kavanozlarınızı çeşitli baharat, yoğurtları saklamak ve artan yemekler için saklama kabı olarak kullanabilirsiniz. Tek dikkat etmeniz gereken kavanozların kapaklarını değiştirmek.

- Eğer gıda depolama için yeterli kavanozunuz varsa yaratıcılığınızı konuşturarak evde dekoratif vazo ya da fırça, kalem gibi eşyaları koymak için bir kap yapabilirsiniz. Kavanozları boyamak için çok kısa sürede kuruyan sprey boyaları kullanabilirsiniz.

- Unutmayın ki; sıfır atık sadece yeme ya da giyinme alışkanlıklarına değil, yaşamın tamamına entegre edilebiliyor.

- Sıfır atık için evin içinde bekleme konumundaki tüm elektrikli eşyaları fişten çekerek işe başlayabilirsiniz. Sıfır atık faydaları, yalnızca doğayı korumaz, enerji tasarrufu etmenizi de sağlar.

- Yürüme mesafesindeki yerler için, araba kullanmak yerine yürümeyi tercih etmek. Aynı zamanda ne kadar sağlıklı değil mi?

- Eskimiş kıyafetlerden çanta ya da benzer ürünler yaparak kıyafetin evde dönüşümünü sağlamak da mümkün.

- İleri dönüşüm için aile büyüklerinin "israf etmeme" mantığını benimsemek kimi zaman iyi bir başlangıç sayılabilir.

Bu tavsiyeleri çevremize vermek, aynı zamanda dünyamızı korumaktır. Bu dünya sadece bize ait değil, bizden sonraki gelecek nesillerin de dünyası olacak. Onlara temiz bir dünya bırakmaya ne dersiniz?

Türk mutfağında çorbanın yeri bambaşkadır. Çocukların ek gıdaya geçiş döneminde bu çorbalar her evin mutfağının vazgeçilmezidir. Anadolu'nun farklı bölgelerinde sağlıklı oldukça faydalı çorbalar bulunur. Özellikle kış aylarının vazgeçilmezi olan ve günün her saatinde tüketilebilen çorbalar arasında en öne çıkanlardan biri de tarhana çorbasıdır. Şimdiden ağızımız sulanmaya başladı sanki, adını bile anmak yetiyor. Bilhassa soğuk kış günlerinde içimizi ısıtacak bir kâse çorbaya kim hayır diyebilir ki.

Tarhana çorbasının faydalarına geçmeden önce tarihine kısaca göz atalım. Çok çok eskiden yani buzdolabının hatta elektriğin bile icat edilmediği günlerde insanlar yaz mevsiminden kış için hazırlıklar yapıyormuş. Kıpırmızı domatesler, biberler, altın sarısı buğdaylar, bol yağlı yoğurtlar öylece duracak değil ya. Kış günlerinde ne yiyecek çocuklar? Birilerinin aklına bunların hepsini karıştırıp, fermentasyon yoluyla mayalamak gelmiş. "En iyisi biz bu güzel sebze ve baklagilleri kış için

Virüslerin Korkulu Rüyası, Çocukların Koruyucu Gıdası: **TARHANA ÇORBASI**

Aysegül Sözen Dağ

bu yöntemle saklayalım" demişler. Zamanla bugünkü formunu alan tarhananın içinde çeşit çeşit gıdalar mevcut. Öyle özel bir çorba ki bir kâsede birçok vitamini aynı anda alıyorsunuz. Bir kaşık çorbada her şey var. Saklamaya da çok uygun. Örneğin Mars'a tatile gidecek olsak yanımıza alacağımız ilk üç şeyden birisi tarhana çorbası olabilir. Domates, biber, nohut, kuru fasulye, mercimek, maydanoz, nane, kekik, un, yoğurt ve çeşitli baharatlar ile yapılan bu mucizevi çorba tam bir şifa kaynağı.

Çocuğunun hışırıldığını gören bir annenin ilk işi kemik suyuna tarhana çorbası yapmaktır. Sihirli bir güç gibidir bu çorba. Nezle olan bir çocuk tarhana çorbasını içtikten bir gün sonra top

oynamaya çıkabilir.

Gelelim asırlık çorbanın faydalarına. İçerisindeki malzeme çeşitliliği kadar da faydası var elbette.

Bağışıklığı güçlendirerek soğuk algınlığı, nezle gibi gribal enfeksiyonlara yakalanma riskini düşürür. Bu yüzden olsa gerek ki kış mevsiminin çorbaları arasındaki şampiyonluğunu hiç bırakmıyor.

Kemik gelişimini destekler ve güçlendirir. Yani et ya da kemik suyuyla yapılmış bir tarhana çorbası çocukların büyümesinde en etkili gıdalardan biridir.

Kötü kolesterolü azaltır, yüksek tansiyonu düşürür. Bu da özellikle büyük amca ve teyzeler için oldukça önemli bir detaydır.

Ciltteki kırılganlıkları geciktirir ve saç dökülmesini azaltır. Gençliğin sırrı bu olabilir belki, denemeye değer bence.

İçerisinde bulunan karbonhidrat sayesinde halsizliğe ve yorgunluğa iyi gelir. Hiçbir şey yapmak istemeyen, bir kanepeden diğerine geçmeye bile üşenen çocuklar için bir ışık olabilir, kim bilir.

Zihinsel gelişimi destekler. Ceviz ile tüketildiğinde değmeyin çocukların keyfine. Zeki çocukların en büyük sırrı tarhana çorbası olabilir, demedi demeyin, bir kâse çorbayla ceviz tüketin.

Tarhana çorbasına vitamin deposu denilmesi oldukça mantıklı değil mi?

Çünkü, tarhananın içerisinde A, B ve C vitamini mevcuttur. Özellikle B vitamini bakımından oldukça zengin bir besindir. Bunun yanı sıra kalsiyum, çinko, demir, iyot, kükürt ve bol miktarda fosfor barındırır. Daha ne olsun, çorbanın içinde bir insanın yaşamı için gerekli olan birçok şey mevcut adeta.

Kısa bir tarhana çorbası tarifi olsa da ağzımızın tadı yerine gelse diyenler için buyurun, tarhana çorbasının yapılışı:

Tenceremizin içerisine zeytinyağı, nane, az miktarda domates salçası, karabiber, pul biber ve tarhanayı ekleyip sürekli karıştırarak kavuruyoruz. Üzerine önceden hazırladığımız kemik yahut et suyunu yavaş yavaş ilave ediyoruz. Bu işlem sırasında tarhananın topaklanmaması için sürekli olarak çırpma teli ile karıştırıyoruz. (Yine de topaklanma olursa üzölmeyin, tek derdimiz bu olsun yahu, mikser ile iki dakikada çözölür.)

Kaynadıktan sonra 5 dakika daha bekleyip içine ince kıyılmış sarımsakları ekliyoruz ve ocaktan alıyoruz. İçine bir de limon sıkınca buyurun size şifa kaynağı...

İbn-i Sina'nın Zekası

Gündüz Çakıroğlu

İslam dünyasının ünlü hekimi İbni Sina, henüz küçük bir çocukken ateş közü istemek için komşuya gönderilir. O yıllarda ocak yakmak, şimdiki gibi kolay bir iş değildi. Ne hazır kibrit vardı, ne de çakmak türü alet edevat... İnsanlar, bin bir zahmet çekerek sürtünme yolu ile elde ettikleri ateşin közlerini ocaklarında saklarlar; lazım olunca da konu komşuya vererek birbirlerinin ihtiyacını giderirlerdi. "Komşu komşunun külüne muhtaç" sözü de belki buradan gelmiştir.

İşte, çocuk İbni Sina da komşusuna köz istemeye gider, ama yanında kap getirmemiştir. Komşuları da ona;

"Ah evladım, kap getirmemişsin. Neyle götüreceksin közü? Haydi koş, evinizden bir kap getir de közü içine koyalım." der.

Çocuk İbni Sina, yerden bir avuç toprak alır ve ;

"Eve gitmeye ne gerek var? Közü bu toprağın üzerine koyun, götüreyim." diye karşılık verir.

Küçük çocuğun akli karşısında komşunun ağzı açık kalır ve eşine der ki;

"Bak göreceksin; bu çocuk gelecekte büyük adam olacak."

Tarih, komşuyu haklı çıkarır ve o küçük çocuk dünyaca ünlü bir hekim olur.

Anne Demek Sevgi Demek

Ahmet Efe

Ayşe ile Emine iki kardeştiler. Bir gün anneleri onlara iki oyuncak bebek yaptı. O kadar sevindiler ki sormayın. Geç saatlere kadar bebekleriyle oynadılar. Ama Ayşe bir ara uyutmak için dizine yatırdığı oyuncak bebeğin gözlerini kapamadığını görünce sinirlendi. "Haydi uyu artık" diye bir kaç kez söylendi. "Her zaman seni dizimde sallayamam." Bebek sanki onu hiç duymamış gibiydi. Kocaman gözleriyle bakıp duruyordu. Ayşe iyice kızdı. Bebeği kaldırıp attı bir kenara... "Defol yanımdan!" diye bağırdı. Emine olanları anlayınca kardeşine döndü. "Fakat bu yaptığın hiç de güzel bir şey değil. Sen onun annesi değil misin? Anne bebeğini kaldırıp atar mı?" dedi.

Ayşe "Sen benim işime karışma!" diyerek odadan çıktı. Yatağına girip uyudu. Bir rüya gördü.. Karışık, korkulu bir rüya idi bu: 'Annesinin sözlerini dinlemiyor, onu üzüyor, her türlü yaramazlığı yapıyor, ama annesi daima sabırla, şefkatle ve güleryüzle yaklaşıyordu yanına. Saçlarını okşayıp bağrına basıyordu.' Ayşe uykusundan uyanınca

kardeşinin sözlerini hatırladı. Ona hak verdi. Evet, evet anne demek sevgi demektir. Sevgi acımak, bağışlamak, kusurları örtmektir. Öyleyse bir an bile anneciğini üzmemeli, onun hediyesini kaldırıp atmamalı...

Bizim Evdeki Öğretmen

Hasan Demir

Gel benim
Elimin altındaki öğretmenim;
Bana uzay sırlarından,
Denizin diplerinden bahset
Neden insanlar hürriyete âşık,
Çiçekler suya hasret.

Gel benim
Elimin altındaki öğretmenim;
Malazgirt'ten Mohaç'tan,
Niğbolu'dan anlat.
Aç kapa olmadan kanadı,
Nasıl uçuyor, uçağı anlat.

...

Gel benim
Elimin altındaki öğretmenim;
Kanımın akışını,
Yüreğimin atışını öğret.
Ve niçin bayrağımın rengi al,
Nasıl vatan olmuş bu memleket.

Gel benim
Defalarca anlatmaktan
Bıkmayan öğretmenim;
Sayfa sayfa,
Yaprak yaprak
Ellerinden öpeyim.

Sevgili çocuklar;

Havası, suyu, güneşi, doğal ve tarihî güzellikleriyle bir dünya cenneti olan güzel yurdumuzun, dört bucağına yayılmış yüzlerce yerleşim yeri vardır. Her birinin adı dillere destan olmuş, üstüne kahramanlık türküleri yakılmış; Gaziantep olmuş, Kahramanmaraş olmuş, Şanlıurfa olmuş...Yüce milletimizin değerbilir hayal gücü, her şehrimize her kasabamıza bir efsane yakıştırıp onu layık olduğu bir isimle çağırmayı uygun görmüş. Biz de size bu sayımızdan itibaren "Bir Şehir Bir Efsane" başlığı altında, güzel bir şehrimizin adını ve bu adın nereden geldiğini anlatan keyifli ve ilginç efsanesini sunmaya çalışacağız.

İsterseniz söze

Anadolu'dan başlayalım. Yüzlerce şehir ve kasabamızı bağrında taşıyan bu "Anadolu" sözü nereden gelmiş; onu görelim.

Eğer fırsat bulur da Ankara'nın Kızılcahamam ilçesine yolunuz düşerse, Taşlıca köyüne uğramayı ihmal etmeyin. Çünkü Anadolu efsanesinin düğümü burada çözülüyor. Köyün yanı başında taştan yapılmış koca bir oluk görürsünüz. Oluğun yanında da bir yatır mezarı...Bu mezarda yatan Türk anasıyla, taştan yapılan oluğun kendilerine özgü bir efsanesi var:

Söylence bu ya; Türk sultanlarından biri, asker toplayıp sefere çıkmış. Ağustos ayının yakıcı sıcağı altında günlerce yürümüşler. Sefer bu, ne olacağı belli mi olur? Yolları kurak bir araziye düşmüş. Bir damla suya hasret kalmışlar.

Bir Şehir Bir Efsane

M. Kasım Ak

Mataralar boş, dudaklar kuru... Susuzluktan, askerin gücü takati kesilmiş, hareket edemez olmuşlar.

Allah'ın işine bakın ki, tam bu sırada, boz bulanık tepelerden bir Türk anası peyda olmuş. Sanki içine doğmuş askerin susuzluğu...Omzuna vurduğu ayran bakracıyla, askerlerin bulunduğu yere rüzgâr gibi geliyormuş. Taş oluğun bulunduğu yere yaklaşıncı;

"Hoş geldiniz yavrularım. Alın, ananızın ak sütü gibi helal olsun. Kana kana için ayranımdan." diyerek ayran bakracını oluğun içine boşaltmaya başlamış.

Susuzluktan dili damağı kuruyan asker, hemen oluğun başına

üşüşmüş ve mataralarını doldurmaya başlamış.

"Doldur oğull!"

"Dolu ana!"

"Doldur oğull!"

"Ana dolu!"

Yaşlı Türk anası," doldur" dedikçe, askerler "Ana dolu!" diyerek buz gibi ayranı yudumluyor ve serinliyorlarmış.

İşte o günden beri, bu kutsal vatan toprağına herkes "ANADOLU" deyivermiş.

Anlatırlar ki, o bir bakraç ayran, koca bir orduya yetmiş de artmış bile!.. Eli öpülesi o Türk anasının gönlü de boş değilmiş hani.

ARİF NİHAT ASYA

Göktürk Mehmet Uytun

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü.
Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

Bayrak şairi olarak bilinen Arif Nihat Asya, 07 Şubat 1904 yılında İstanbul'un ilçelerinden Çatalca'ya bağlı İnceğiz köyünde dünyaya geldi.

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Adana, Malatya, Edirne, Eskişehir, Ankara ve Kıbrıs liselerinde Edebiyat öğretmenliği yaptı. Lise müdürlüklerinde bulundu. Seyhan Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine girdi.

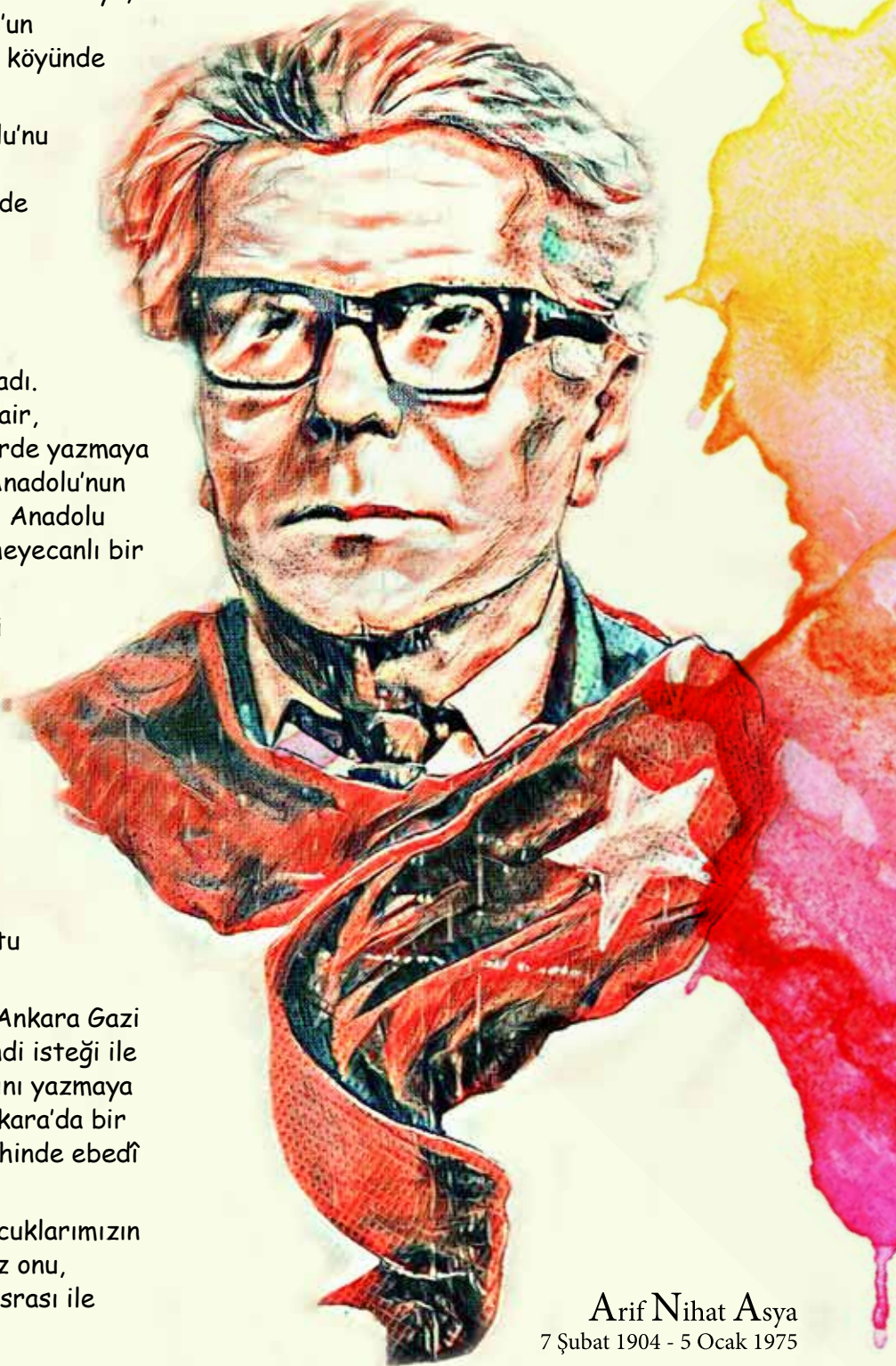
İlk şiirlerini 1925 yılında yayımladı. Millî değerlere bağlılığı ile tanınan şair, daha sonra çeşitli dergi ve gazetelerde yazmaya başladı. Şiirlerinde ve yazılarında, Anadolu'nun dertlerini, güzelliklerini dile getirdi. Anadolu insanının mertliğini, kahramanlığını heyecanlı bir üslupla işledi.

Engin vatan sevgisinden ve güçlü kaleminden unutulmaz mısralar döküldü. Tabiatı, köyü, köylüyü, çalışan insanları, vatani, bayrağını; kısaca Türk'e ait olan her şeyi sevdi ve bizlere sevdirdi.

Ünlü şairimiz, "Bayrak" şiiri ile bayraklaştı. Nitekim bu şiir, millî günlerimizin uğur getiren bir maskotu hâline geldi.

Arif Nihat Asya'nın son görevi, Ankara Gazi Lisesi edebiyat öğretmenliği idi. Kendi isteği ile emekli olduktan sonra, bütün zamanını yazmaya verdi. Hiç beklenmedik bir anda, Ankara'da bir kalp krizi geçirdi ve 05.01.1975 tarihinde ebedî yolculuğa yürüdü.

Onun bayrak şiiri, hâlâ bütün çocuklarımızın dilindedir. Ruhu şad olsun. Dilerseniz onu, adıyla özdeşleşen şiirinin ilk dört mısrası ile selamlayalım:

Arif Nihat Asya
7 Şubat 1904 - 5 Ocak 1975

BİLİM - KURGU

UZAYLI CİVCİV

Gianni Rodari

Türkçesi:

Üzeyir Gündüz

Geçtiğimiz yıl Paskalya bayramında Profesör Tibul'un evindeydik. Çikolata kaplı bir paskalya yumurtasının içinden ne çıksa beğenirsiniz? Uzaylı bir civciv...O da tıpkı bizim yeryüzü civcivlerine benziyordu. Ama onun başında küçük bir pilot şapkasıyla, şapkanın üstüne monte edilmiş bir uydu anteni vardı.

Başta profesör Tibul olmak üzere, karısı ve çocukları şaşırmışlardı. "Aman Tanrı'm!.. Aman Tanrı'm!.." demekten başka bir şey bilmiyorlardı.

Civciv, hoşnutsuz bir tavırla çevresine bakıp duruyordu. Bir süre sonra, öfkeyle dişlerini sıkarak homurdanmaya başladı:

"Hay Allah, ne kötü şansım varmış!.."

Bayan Tibul:

"Canınızı sıkkan bir şey mi oldu?" diye sordu.

"Daha ne olacak!.." diye kızdı uzaylı civciv. "Sanki başka yumurta yokmuş gibi benim uçan yumurtamı kırdınız. Şimdi ben Mars-8'e nasıl döneceğim?"

"Bizim ne suçumuz var?" dedi bayan Tibul. "Biz bu yumurtayı pastaneden aldık."

"Zavallılar!.." diye homurdandı uzaylı civciv. "Şu kırdığınız şey, yumurta kılığına girmiş bir uzay gemisiydi. Ben de onun civciv kılığına girmiş kaptanıydım."

"Peki, mürettebatınız nerede?"

"Mürettebat falan yok. Geminin kaptanı

da mürettebatı da benim. Ne yazık ki, artık rutbemi sökecekler. Şu anda görevimi başarıyla tamamlayamamanın üzüntüsü içindeyim."

"Sizin adınıza biz de üzgünüz. Ama görevinizin neyle ilgili olduğunu bilmek isteriz."

"Görevimin ne olduğunu, valla şu anda ben de bilmiyorum. Bütün bildiğim; gizli ajanımızın gelip de bana; 'Harekete geç! işareti verilinceye kadar pastanenin vitrininde bekleyeceksin' dediğidir."

Profesör Tibul;

"Çok ilginç!" diye başını salladı. "Demek yeryüzü gezegeninde gizli ajanlarınız var? Şimdi biz sizi polise şikâyet etsek ne yapacaksınız?"

Civciv alaycı bir kahkaha attı:

"Hiç durmayın." dedi. "Bildiğiniz yere şikâyet edin. Ne diyeceksiniz? Uzaylı bir civcivle karşılaştığınızı mı söyleyeceksiniz? Sizin çıldırdığınızı düşünüp güleceklerdir."

"Haklısınız." dedi Profesör. "Madem öyle, bu işi aramızda konuşalım. Sözü ettiğiniz şu gizli ajanlarla ilgili birazcık bilgi verir misiniz?"

"Ajanlarımız, yirmi beş sene sonra Mars-8'e

ayak basacak olan dünyalıları tespit etmekle görevliler."

"Şu işe bak!" diye yakındı Profesör. "Siz bize dünyalılar diye hitap edebiliyorsunuz. Oysa biz, Mars-8'in nerede olduğunu bile bilmiyoruz."

Uzaylı civciv gülümsedi:

"Sayın Profesör, bunda şaşılacak ne var? Biz sizden yirmi beş yıl ilerideyiz. Örneğin, Mars-8'e ilk ayak basacak olan dünyalı ekibini şimdiden tanıyoruz. Ekip başkanının adının Daniyel olduğunu bile şimdiden biliyoruz."

Profesör Tibul'un büyük oğlu:

"Daniyel mi?" diye atıldı. "Çok ilginç; benim adım da Daniyel."

"Merak etmeyin, o siz olamazsınız. İsim benzerliği tamamen rastlantı. Benim sözünü ettiğim Daniyel, o yıllarda tam otuz üç yaşında olacak. Demek ki, şu anda sekiz yaşında falandır."

Daniyel heyecanlanmıştı:

"Tamam işte.." diye atıldı yeniden. "Şu anda ben de sekiz yaşındayım."

Uzaylı civciv sinirlenmişti:

"Olabilir de, olmayabilir de...Ama biz o Daniyel'i de ekibini de onlara çaktırmadan, gözlem altında tutacağız ve eğiteceğiz."

"Nasıl?" diye bağırdı Profesör Tibul. "Yani siz, bizim kendi çocuklarımızı eğitemediğimizi mi vurgulamak istiyorsunuz?"

"Evet, yeterince eğitemiyorsunuz. Örneğin; günün birinde çocuklarınızın yıldızlar arası yolculuk yapabileceği düşüncesine henüz alışmadınız. İkincisi, onlara birer evren vatandaşı oldukları fikrini aşılamıyorsunuz. Üçüncüsü, dünyadan başka bir gezegende düşman sözcüğünün kullanılmadığını onlara söylemiyorsunuz. Dördün..."

Bayan Tibul, uzaylı civcivin sözünü kesti.

"Özür dilerim kaptan, şu sözünü ettiğiniz Daniyel'in soyadı nedir acaba?"

"Tibul."

Profesörün oğlu, büyük bir heyecanla bağırdı:

"Yaşasın!.. O benim işte. Hurraa!.. Yuppi!.."

"Ne hurrası, ne yuppisi? diye kızdı annesi.

"Babanın ve benim sana izin vereceğimizi sanıyorsun herhalde?"

Uzaylı civciv, çoktan Daniyel'in boynuna sarılmış onu kutluyordu:

"Yaşasın!.. Görev başarıyla tamamlanmıştır... Seni kutlarım dostum. Yirmi beş yıl sonra yeniden evime döneceğim."

Daniyel'in küçük kız kardeşi meraklanmıştı:

"Peki kırılan yumurta ne olacak?"

"Artık önemi yok küçük hanım. Dilerseniz onu hemen yiyebilirsiniz."

Nitekim öyle oldu ve yumurtayı yediler.

Üzeyir Gündüz

Öncü Çocuk, arkadaş edinmeyi seven bir çocuktur. Biriyle tanışmak istediği zaman hemen elini uzatır:

"Merhaba; benim adım Öncü. Sizin adınız nedir?" diye sorar.

Herkes, Öncü'nün bu sıcak yaklaşımını sever. Kısa zamanda onunla arkadaş oluverirler. Öncü de yeni bir arkadaş edinmenin mutluluğunu yaşar.

Öncü, arkadaşlarıyla asla kavga etmez. Kavga edenler olursa, hemen onların arasına girer ve barıştıır. Öncü barışçıl bir çocuktur.

Oyun oynarken herkes onun takımında yer almak ister. Çünkü Öncü'nün arkadaşlığına güvenirlir.

Geçenlerde Öncü'nün arkadaşı Tekin, bisikletten düştü. Öncü durur mu? Koşup onu yerden kaldırdı. Tekin'in dizi yaralanmıştı. Öncü'nün evi yakındı. Arkadaşını omuzlayıp kendi evlerine götürdü. Ecza dolabından pamuk ve tentürdiyot çıkardı. Annesinin de yardımıyla Tekin'in yarasını pansuman ettiler.

Tekin çok memnun oldu.

"Teşekkür ederim Öncü. Sen arkadaş canlısı bir çocuksun, seni çok seviyorum." dedi.

Tekin'in annesi de Öncü'ye teşekkür etti.

"Sağ ol Öncü.

Oğlumun senin gibi candan bir arkadaşı olduğu için çok mutluyum." diyerek Öncü'nün saçlarını okşadı.

Dostluk ve arkadaşlık ne güzel bir şeydi.

Okuma Kültürünün Önemi

Rıza Akdemir

Emekli Vali, şair, çocuk edebiyatçısı

Yavrularımızın eğitiminde şiirin, sanatın ve nitelikli çocuk kitaplarının çok büyük etkisi vardır. Çocuklarımızın kafası ve kalbi, iyi duygularla bezenir; millî, manevî kültürün berrak kaynaklarından beslenir; evrensel ve insanî değerlerle güçlendirilirse, büyüdükları zaman çamurlu yollara sapmazlar. Hiçbir yıkıcı rüzgâr onların ufkunu karartamaz. Ailelerine ve vatanlarına hayırlı, faydalı ve namuslu birer insan olurlar. Milletimiz onların gayretli ve şerefli elleriyle yükselir; yeni, aydınlık, mutlu bir Türkiye kurarız.

Çocuklar, sadece ekmekle büyümez. Onların duygu dünyasını geliştirecek güzel eserlere; çocuklar için kaleme alınmış nitelikli masal, şiir ve öykü kitaplarına da ihtiyaçları vardır.

Çocuk edebiyatı, çocukça bir uğraşı alanı değildir. Yarının fidanlığını kurmaktır. O fidanlar büyüsün, güçlü ve görkemli birer ağaç olsunlar ki, bütün insanlık onların meyvesinden ve gölgesinden faydalansın.

BİLELİM - ÖĞRENELİM

Bera Yüksel

Eğer bir kumsala yıldırım düşecek olursa, oluşan sıcaklık kumları eritebilir. Eriyen kumların yeniden soğumasıyla yıldırımın izlediği yolu gösteren küçük , sevimli, doğal bir heykelcik ortaya çıkabilir.

Eski çağlarda yıldırım düşmesiyle ilgili, çok ilginç inançlar ortaya çıkmıştır. Onlardan biri de Vikinglerle ilgilidir. Vikinglerin saygıyla andıkları Thor, öfkelenildiği zaman elindeki çekici fırlatıyor ve yıldırım oluşuyormuş. Gök gürültüsü ise Thor'un gökyüzünde dolaşan arabasının tekerlek sesleriymiş.

Eğer rüzgâr, 10 kuvvetinde (yani 89-102 kilometre/ saat) hızla eserse ağaçları köküyle birlikte sökebilir. 11 kuvvetinde olan rüzgârlara fırtına, 12 kuvvetinde olanlara ise Uragan adı verilir.

1993 Martı'nda, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada kıyılarında Uragan kuvvetinde bir kar fırtınasını oluştuğu kayıtlara geçmiştir. 1999'un Aralık ayında, Uragon'la başı derde giren Fransa'da ise çok büyük maddî hasar meydana gelmiştir.

HER İŞİN BAŞI SAĞLIK

**Aşılar,
Dünyanın
En Değerli
Silahları!**

Dr. Arzu Eren

Merhaba Arkadaşlar,

Aşılar konusunda biraz düşünmeye ne dersiniz?

AŞI; Vücudun düşmanlarına (yani mikroplara) karşı, vücudumuzu her zaman tetikte tutan ve vücudumuzun savunma gücünü artıran çok ama çok etkili bir silahtır. Aşı, mikropları kendi silahlarıyla yok eder, dolayısıyla mikropların ne kadar iyi silahları olsa veya yenilerini yapsalar bile, aşı daima onlardan bir adım öndedir. Çünkü aşı mikropların bizzat kendisinden hazırlanılır.

Nasıl yani? Bize aşı diye mikrop mu veriliyor diye sorabilirsiniz. Evet onların sadece zarar veren tarafları alınmış hali ya da öldürülmüş halleri aşı olarak kullanılır. Vücuda aşı olarak verilen o minicik miktara vücudumuz hemen savunma hücreleri oluşturur, yani bir ordu. Böylece asıl büyük miktarda dışarıdan gelecek mikroplara, daha onlar gelmeden savunma ordusu hazır bekler durumda olur. Aşılar, bizler hasta olmadan yapılır. Bu; her ihtimale karşı savunmasız yakalanmamak için, önceden sınıra asker yığmaya benzer. Ne güzel bir strateji, değil mi?

Acaba bu uygulama ilk kimin aklına gelmiş?

Edward Jenner

Tarihte ilk aşı, 1796'da Jenner'in çiçek aşısıdır. Jenner, çiçek hastalığına yakalanan hastasının yarısından sızan akıntıdan bir miktar alıp, sağlam insana aşılamış ve dünyaya büyük bir buluş kazandırmıştır.

Tarihten bir örnek daha verelim. 1884 yılında, o güne kadar öldürücü olan kuduz, Pastör'ün aşısı sayesinde öcü olmaktan çıkmıştır. Pastör ilk defa bir hastalığa karşı; aynı hastalığın ürünlerinden, vücuda bağışıklık kazandırılacağını göstermiştir.

Örneğin 1979'da WHO (Dünya sağlık örgütü) aşı sayesinde çiçek hastalığının yer yüzünden silindiğini söylemiştir. Oyle ki bir tek çiçek hastalığı gösterene çok büyük ödül verileceğini ilan etmiştir. Veba, kolera, tifo, difteri, verem ve çocuk felci gibi aşılar sayesinde bir zamanların korkunç salgınları tarihe karışmıştır.

Artık bu hastalıkların isimlerini sadece kitaplarda ve filmlerde duyabiliriz, ne büyük bir buluş değil mi?

Aşı üzerine çalışmalar bugünlere kadar süregelmiştir. Günümüzde de yeni hastalıklara (COVID) karşı aşı çalışmaları yapılmaktadır. Tüm toplumun eksiksiz aşılanması ile bulaşıcı hastalıkların tarihe karışması çok kolaydır.

Hepimiz bu savaşa destek olalım, bulaşıcı ve öldürücü hastalıklardan dünyamızı temizlemek ve kurtarmak için, silahlarımızı kuşanalım. Nasıl geçmişteki atalarımız bir sürü korkunç salgını yok edip bizim kahramanımız olduysa, gelecek nesillerin kahramanları da şimdinin aşı, bilinçli çocukları ve yetişkinleri olacak. Kim kahraman olmak istemez ki?

Louis Pasteur

Fas, Kuzey Afrika'nın en renkli ülkelerinden biridir. Komşuları olan Cezayir ve Tunus gibi, Atlas dağ zincirinin eteklerinde yer alır. Bir yanılla da Atlantik kıyı şeridi boyunca uzanan sahilleri vardır. Krallıkla idare olunan ülkenin başkenti Rabat'tır. Resmî dili Arapça'dır ve para birimi Fas Dinarı'dır. Güncel nüfusu 36 milyon civarında olan Fas halkının büyük çoğunluğu müslümandır.

Toplumbilimcilere göre, Fas'ın yerli halkı, diğer Atlas ülkelerinde olduğu gibi Berberi ırkından oluşmaktadır.

Geçimini büyük ölçüde turizm, ticaret ve toprak ürünlerine borçlu olan Fas'ın iki önemli kenti, Kazablanka ve Marakeş'tir.

Kazablanka, Fas'ın çağdaş yüzünü temsil eden bir kenttir. Atlas Okyanusu'nun kıyısına kurulmuş olan kent, modern binaları, otelleri, motelleri, çağdaş alış veriş merkezleriyle dikkat çeken bir turizm beldesidir. Aslında bu kent büyük ölçüde, Ingrid Bergman'ın başrolünü oynadığı, 1942 Amerikan yapımı "Kazablanka" isimli efsanevî filmle birlikte önem kazanmıştır, desek abartmış olmayız.

Özellikle deniz turizminin egemen olduğu Kazablanka 'da gezilmeye değer mimarî yapılar da

mevcuttur. Hiç kuşkusuz, bunlardan en önemlisi de II. Hasan camiidir.

Fas'ın ikinci büyük kenti Marakeş'e gelince, burası ülkenin en eski ve otantik kentlerinden biridir. Ülkenin ilk başkenti özelliğini taşır. Hatta bu yüzden, çok eski yıllarda, yabancılar Fas Krallığı yerine "Marakeş Krallığı" demeyi yeğlemişlerdir.

Fas'ın klasik yüzünü temsil eden Marakeş, büyük bir ticaret merkezidir. Kentte sayılamayacak ölçüde tarihî eser bulunmaktadır. Yapıların kızıla çalan renginden ötürü kente Berberi dilinde "Kırmızı Şehir" anlamında gelen Marakeş denilmiştir.

Kenti ziyaret eden yabancı turistler, yerli halkın "Medine" diye adlandırdığı Marakeş meydanını ziyaret etmekten büyük keyif alırlar. Zira bu meydanda, sanki bir açık hava müzesi gibi, sokak sanatçıları tarafından ülkenin en orijinal gelenek ve görenekleri sergilenir. Dansçılar, çalgıcılar, meddahlar, ateş yutucular, ip cambazları, akrobatlar, yılan oynatıcılar ve benzerleri, maharetlerini ortaya koymaya çalışırlar.

Unesco Dünya Mirası, içinde de yer alan Marakeş'te ziyaretçilerin en çok ilgi gösterdiği tarihî eserlerin başında; Ali bin Yusuf Medresesi, Bahia Sarayı, Kutubiya camisi gibi yapılar gelmektedir.

Son olarak, Fas ile Fes arasındaki ilişkiye de dikkat çekmek isteriz: Birçok ülkede erkek baş giysisi olarak kullanılan Fes'in, Fas'ın Fes kentinde üretildiği bilinmektedir. Tarihî kayıtlara göre, Kaptanı Derya Hüsrev Paşa'nın Akdeniz seferinden dönüşü sırasında Fas'tan getirdiği fes, Sultan II. Mahmut tarafından beğenilmiş ve padişahın çıkardığı bir fermanla imparatorluğun resmî şapkası haline gelmiştir.

DENİZATI

Denizati, genellikle ılıman ve tropikal sularda yaşayan bir canlıdır. Boyları 15 milimetre ile 36 santimetre arasında değişmektedir. Görüntüsü ata benzediği için bu adı almıştır. Hippocamus zebra, cüce denizati, pigme denizati gibi alt sınıfları da vardır. Kutup bölgeleri hariç, dünyanın bütün ılıman sularında yaşayan bu hayvanın bilinen otuz iki türü bulunmaktadır. Omurgalı hayvanlar grubuna girmektedirler.

Denizatları da birer balık sayılmalarına rağmen, etleri güzel olmadığı için yenilmezler. Dış yüzeyleri, dikensi çıkıntılardan oluşan bir deriyle kaplıdır. Ilıman olmak koşuluyla, bulundukları suyun acı, tatlı, tuzlu oluşuna bağlı olarak değişik renklerde olabilirler.

Saklanmalarına ve bol miktarda yiyecek bulmalarına uygun olduğu için minik mercan adacıklarının arasında yaşamayı tercih ederler. Sivri burunları yiyecek emmeye müsait olduğu için mercanların arasına kolayca girip çıkabilmektedirler. Su içinde ilerlemek için, sırt yüzgeçlerini kullanırlar. İçlerinde bulunan hava kesecikleri vasıtasıyla yükselip alçalmayı sağlarlar.

Denizatları, hem etçil hem de otçul su canlılarıdır. Çoğu kez, küçük balıklarla ve tuz karidesleriyle beslenirler. Buna karşılık büyük balıklara, vatozlara ve yengeçlere yem olabilirler. Kendilerini korumak için de, özgün derileri vasıtasıyla su bitkileri arasında kolayca kamuflej yapabilirler.

Denizatlarının, tüm hayvanlar arasındaki en ayırt edici özelliği ise erkeklerinin doğurmasıdır. Dişi denizati, yumurtalarını erkek denizatinin kesesine bırakır. Kese içindeki yumurtalar çatlama vaktine kadar, (yaklaşık üç hafta boyunca) erkek denizatinin kesesinde taşınır.

Emin Barış Kandemir

Denizatları, su altı dünyasının en sadık çiftleridir. Mavi dünyada çok az rastlanan tek eşli bir yaşamı tercih etmişlerdir. Bir denizati çiftini, ancak ölüm ayırabiliyor.

Denizatları, evlerde tuzlu su akvaryumlarında de beslenebilir, ancak bu canlıları petshoplarda bulmak biraz zor ve pahalıdır.

Son yıllarda Fransız bilim insanlarının, Akdeniz Sualltı Araştırma Enstitüsü aracılığıyla bir çiftlik kurarak denizatlarının yumurtadan ölümüne kadar daha yakından tanıma ve tanıma hizmeti sunduklarını biliyoruz.

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

- Bilinen 40 denizati türü vardır.
- Yengeçler, penguenler ve orkinoslar denizatiyla beslenir. Çok kemikli oldukları ve zor sindirildiklerinden dolayı tercih edilmezler.
- Vücut şekilleri yüzünden oldukça kötü yüzücülerdir.
- Günde 3000'den fazla tuzlu karides tüketebilirler.
- Denizatları tek eşli bir yaşam sürer.
- Denizatlarının dişleri ve mideleri yoktur. Yiyecekler sindirim sistemlerinden hızlı bir şekilde geçer. Hayatta kalmak için neredeyse sürekli yemelidirler.
- Denizatının iki gözü birbirinden bağımsız hareket edebilmektedir.
- Vahşi doğada ömürleri 4-6 yıl arasındadır.
- Çevrelerine uyum sağlamak için renk değiştirme yeteneğine sahiptirler.
- Kuyruklarını geriye doğru eğemezler.
- En küçüğü 1.2 santim, en büyüğü 20 santim boyunda olabilir.
- Denizatının neredeyse tüm yaşamı dinlenmek ve yemek yemekle geçer.
- İç iskelete sahip olduklarından omurgalılar sınıfındadır.
- Erkek ve dişi deniz atını karınlarına bakarak ayırt edebiliriz. Erkeklerin karınları pürüzsüzken dişininki sivridir. Ayrıca erkeklerin karınlarında 1 kese mevcuttur.
- Su kirliliği ve ticari balıkçılık nesillerinin devamı için büyük tehlike oluşturmaktadır.
- Kafalarında taca benzer bir çıkıntı vardır. Bu tüm deniz atlarında farklı olup, insanların parmak izi gibidir.
- Genelde tropikal bölgelerde sığ sularda yaşarlar.

BİLMECE BULMACA

Hazırlayan: Hakkı Uslu

1 İki resim arasındaki 12 farkı bulun.

ANKARA	i	B	Y	A	Y	N	O	K
İSTANBUL	L	S	R	i	M	Z	i	U
İZMİR	Z	F	T	C	i	A	O	A
ADANA	i	Ğ	Y	A	D	A	N	A
TRABZON	N	B	F	U	N	K	L	Ğ
KONYA	E	A	Z	Y	A	B	i	R
AĞRI	D	F	Ğ	R	U	K	U	I
DENİZLİ	T	R	A	B	Z	O	N	L

2 Bakalım, yandaki şehirlerin isimlerini bulmacamızda bulabilecek misiniz?

3 Kesitleri yukarıdaki resimde işaretleyiniz.

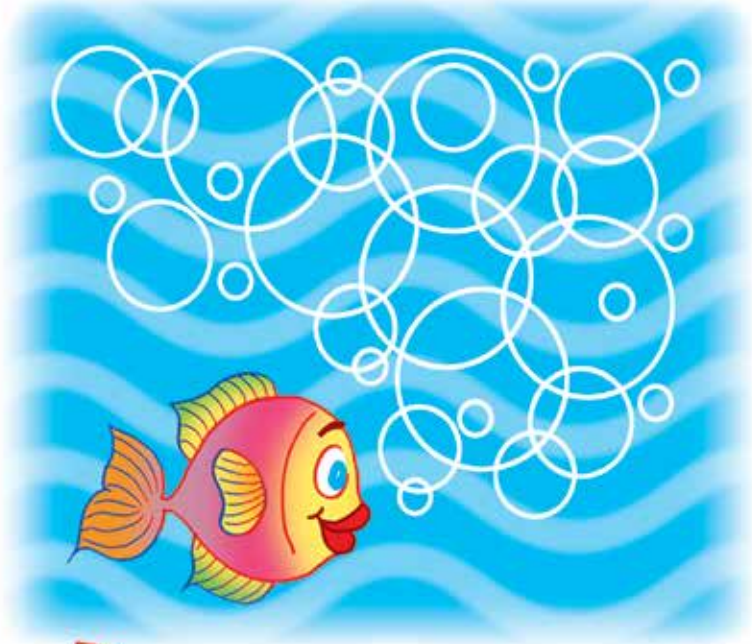
4 Yukarıda anlatılmak istenen atasözünü bulabildiniz mi?

5 Sence boş çiçeğe kaç gelmeli?

6 Aynı olan iki kelebeği bulun.

7 Acaba sevimli balık kaç baloncuk çıkarmış?

8 Resimlerden birisi tek çizilmiş. Acaba hangisi?

TSEKurumsal

TSEKurumsal

www.tse.org.tr